

v z d á n í věci zpět tomu, kdo je do uschování dal, nebo jeho nástupci, tedy v našem případě ode dne 17. října 1919 a je proto žaloba dne 12. listopadu 1919 podaná včas. Tomu nasvědčuje jasné znění, že v z á j e m n é nároky ukladatele a schovatele musí býti uplatněny ve lhůtě 20 dnů od doby vrácení věci. Od doby té jsou vzájemné nároky oběma stranám známy a je patrným úmyslem zákona, aby nároky ty ve stejnou dobu mohly býti uplatněny a poměr i v tom směru do určité lhůty pro obě strany stejně běžící byl urovnán.

Přistoupilo-li by se k náhledu prvního soudce, tož by lhůta pro uschovatele běžeti mohla mnohem dříve, nežli pro ukladatele, který přece po skutečném zpětném odevzdání věci teprve může vadu uschování a povstalou mu tím škodu zjišťovati. To by neodpovídalo účelu zákona a tendenci vzájemný poměr ve stejné lhůtě urovnati. Tím ovšem není rozřešena ještě otázka, do které doby uschovatel schovateli úschovné platiti musí.

Nejvyšší soud rekursu nevyhověl poukázav na důvody soudu odvolacího hovící stavu věcí a zákona.

Rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 20. června 1920 R-I 494-20.

Jakeš.

Ve sporech o rozluku manželství musí soud ihned při zahájení řízení ustanoviti obhájce svazku manželského, i když jde o manželství uzavřené dle ritu náboženství židovského.

V rozepři o rozluku manželství, dle ritu náboženství židovského uzavřeného, ustanovil první soud obhájce svazku manželského, k rekursu opatrovníka žalované straně zřízeného zrušil vrchní soud zemský usnesení to a uložil prvnímu soudu, aby spor projednal bez obhájce a znovu rozhodnul.

O d ů v o d n ě n í: § 13. poslední odstavec zákona ze dne 22. května 1919 č. 320 sb. z. a nař. a čl. IV. vl. ze dne 27. června 1919 č. 362 sb. z. a nař. zachovány pro řízení o žalobách ve věcech manželských, zvláště též o rozluku, ustanovení min. nař. z 9. prosince 1897 č. 283 ř. z., při čemž podotknouti dlužno, že dodatek cit. čl. IV., pokud vydaným zákonem nebyla zrušena, vztahuje se eventuelně na předpisy § 27. a 28. zák. rozl., nemá tedy pro danou otázku významu.

§ 18. min. nař. z 9. prosince 1897 č. 283 ř. z., jenž tedy spolu v platnosti zůstal, nařizuje, že div. dekr. z 13. listopadu 1816, č. 1296 sb. zák. s. zůstal civilním soudním řádem ne-

dotčen a tento dvorní dekret předpisuje, že ani ve sporech o rozluku dle § 135. ob. obč. z. ani v řízení o žádostech za dobrovolnou rozluku dle §§ 133. a 134. ob. obč. z., ani konečně v řízení o neplatnost manželství židovského nemá být zřizován fiskální zástupce, na jehož místo min. nař. z 2. října 1851 č. 251 ř. z. nastoupil právě obhájce svazku manželského. Zákaz »nemá« je povahy nutící. §§ 135., 133. a 134. ob. obč. z., obsahující zvláštní rozlukové právo židovské, opírající se o zákonodárství Mojžíšovo, byly arci zrušeny § 25. zák. rozl. a nastala unifikace práva rozlukového pro všecka vyznání. Avšak tím není řečeno, že nastala také unifikace práva formálního. Výsada daná pro řízení ve věcech manželství židovských nebyla zrušena a důvody zákonodárné, na nichž spočívá a které kotví v pojmech náboženských, jak to onen dvorní dekret vyjadřuje, nepominuly. Mosajcké právo nepokládá svazek manželský za tak tuhý a tak nesnadno rozlučitelný, jako učení Ježíšovo. Unifikace práva manželského § 13. zák. rozl. uskutečněná je vlastně pro židy v jednom směru krokem nazpět, zhoršením vůči svobodomyšlnému stavu práva Mojžíšova, s nímž §§ 133. a 134. ob. obč. z., nyní zrušené, v podstatě souhlasily, až na to, že chrání manželku, vyžadující její svolení.

A tak jediná úleva či výsada zbývá už jen v tom, že ne-třeba obhájce svazku manželského, a odvráceno tím nebezpečí, že obhájce proti vůli stran přivedí zvrácení rozluky, prvním soudem snad povolené. Jestliže zákon zrušil výsadné právo židovské, ačkoliv snahy po reformě práva manželského k tomu nečelily, ná-opak ku stavu co nejsnadnější rozlučitelnosti směřovaly, nesluší v tom jíti ještě dále, než sám zákon a vykládati tento extensivně na škodu poslední výhody vyznání židovskému ještě zbývajících. Byl by tu také tvrdý odpor logický: Obhájce svazku není potřebí ani ve sporech o platnost manželství, v tom bez vší pochyby dvorní dekret zůstal v platnosti, protože zákon rozl. té otázky ani v nejmenším se nedotýká. Avšak otázka platnosti manželství je zákonodárci ještě důležitější než otázka rozluky (§ 16. nař. z r. 1897) a když tam obhájce není třeba, mělo by ho zde třeba býti?

První soud projednal pak rozepři bez přibrání obhájce a v rozsudku uznal, že manželství se rozlučuje z viny žalované strany. V odvolání žalované, do rozsudku toho podaném, běře odvolatelka v odpor pouze výrok o vině a navrhl, aby rozsudek byl změněn a uznáno bylo právem, že žádná strana na rozluce viny nemá.

Vrchní soud rozsudek ten zrušil a vrátiv věc na první soud, tomuto uložil, aby s přibráním obhájce svazku manželského

znovu jednal a rozhodnul. O d ů v o d n ě n í: Vrchní zemský soud, jako soud rekursní, vyhověl usnesením ze dne 10. října 1919 stížnosti žalobcově a uložil prvnímu soudu, aby spor projednal bez obhájece svazku manželského, což první soud učinil. Ježto nejvyšší soud v Brně usnesením ze dne 27. ledna 1920 v obdobném případě vyhověl revisnímu rekursu a nařídil, aby ustanovení byl obhájce svazku manželského, je v zájmu jednotnosti judikatury, aby i v daném sporu tímž způsobem bylo postupováno. K otázce této se podotýká, že zákon ze dne 22. května 1919 č. 320 sb. z. a nař. ustanovuje v posledním odstavci § 13. výslovně — a to všeobecně, nepřipouští žádné výjimky ohledně nekatolických manželstev, že ve sporech o rozluku má být postupováno podle předpisů platných o tom, jak vyšetřovati a posuzovati neplatnost manželství. Tím zrušen byl dvorský dekret ze dne 15. listopadu 1816 č. 1296 vůbec a platí nyní předpis § 97. ob. obč. z., § 14. a 17. dvor. dekr. z 23. srpna 1819 č. 1595 sb. s. zák. a § 15. min. nař. z 9. prosince 1897 č. 293 ř. z. a ustanovuje obhájce svazku manželského bez výjimky i v případech, kde jedná se o rozluku manželství židovských, a to tím spíše, že tímto novým zákonem zrušena byla v § 25. výslovně ustanovení §§ 133., 134., 135. a 136. ob. obč. z. a tendence jeho směřovala k tomu, aby co do předpisů o sporech manželských zavedena byla jednotnost při všech vyznáních náboženských.

Poněvadž tedy v přítomném sporu nebyl k jednání o rozluku manželství přibrán obhájce svazku manželského, jehož činnost, jakožto zástupce veřejného zájmu čelícího k zachování řádně uzavřeného manželství tvoří podstatnou součást řízení, trpí řízení před prvním soudem provedené podstatnými vadami, jež zabránily důkladné a řádné posouzení rozepře (§ 496. č. 2 c. ř. s.) i bylo je zrušiti a vrátiti věc k novému jednání a vynesení nového rozsudku.

K dovolacímu rekursu obou stran nejvyšší soud v Brně rozhodnutí soudu odvolacího potvrdil.

O d ů v o d n ě n í: Podle posledního odstavce § 13. zákona ze dne 22. května 1919 č. 320 sb. z. a n. dlužno ve sporech o rozluku (manželství jakéhokoliv, tedy také židovského) postupovati dle předpisů platných o tom, jak vyšetřovati a posuzovati jest neplatnost manželství. Proto jsou nyní soudy ve sporech o rozluku manželství povinny, šetřiti kromě předpisů civilního řádu soudního též zvláštních ustanovení dv. dekr. ze dne 23. srpna 1819 č. 1595 sb. z. s. min. sprav. ze dne 9. prosince 1897, č. 283 ř. z., týkajících se řízení o neplatnosti manželství. Těmito ustanovení-

mi zavádí se do sporů o rozluku manželství zásada vyhledávací, z níž vzhledem k tomu, že veřejný zájem státní na trvání manželského svazku, o jehož zrušení jde, jest spoluúčasten na výsledku sporu, vzhází soudu povinnost, aby k obhájení tohoto veřejného zájmu z moci úřední co nejpřesněji vyšetřil a zjistil pravou podstatu případu a důvody rozloučení manželství. Aby v tomto ohledu nebylo ničeho opomenuto, ukládá zákon soudu, by hned při zahájení řízení zřídil obhájce svazku manželského (§§ 14., 17. dotčeného dv. dekr. a §§ 8., 15. zmíněného min. nař.), jemuž doručiti jest žalobu. Povinnosti obhájce svazku manželského, jež jest přibíratí k veškerému dalšímu jednání, jsou v ustanoveních dv. dekretu a min. nař. podrobně uvedeny; soud pak jest povinen bdíti nad jeho činností a kdyby shledal, že obhájce svazku manželského něco opomenul, má ho z moci úřední poučiti a napomenouti. Zvláštní pozornost musí soud věnovati tomu, aby obhájce svazku manželského neopomenul, proti rozsudku, jímž byla vyslovena rozluka manželství, podati odvolání. Má tedy obhájce svazku manželského ve sporech o rozluku manželství postavení obzvláště významné, jest nezbytným účastníkem řízení, a nelze se obejítí bez něho v těchto sporech, ať již toto jeho procesuální postavení theoreticky se pojímá jakkoliv, — ať jest pokládán přímo za stranu samostatnou, neb alespoň se mu přiznává postavení takovéto strany; ať jako obhájce veřejných zájmů jest pokládán za zástupce státu jako vlastní strany, nebo za zástupce manželů, kteří bez jeho účasti ve sporu nemohou dosáhnouti právoplatného rozsudku; na všechnen způsob jest okolnost, že obhájce svazku manželského ve sporech o rozluku manželství nebyl zřízen nebo nebyl přibrán, takovou vadou, která činí rozsudek i řízení předcházející dle § 477. c. ř. s. ať již s hlediska č. 4 nebo s hlediska č. 5 zmatečným.

Když tomu tak jest, dlužno ke zmatečnosti právě uvedené, jež jest nezhojitelná a neodstránitelná, přihlížeti ve vyšší stolici (§§ 471. č. 7, 494., 513. c. ř. s.) z povinnosti úřední i tehdy, směřuje-li opravný prostředek manželů pouze proti výroku o vině na rozluce manželství. Takovýto opravný prostředek jest formálně přípustný, a právě proto jest vyšším soudům možno a nutno, přihlížeti ke zmatečnosti a napravití ji. Následkem toho jest samozřejmo, že výrok soudu prvního, jímž manželství bylo rozloučeno, nemůže, nebyl-li k řízení přibrán obhájce svazku manželského, pro zmatečnost, jíž dlužno dbáti v každém období řízení, nabýti moci práva, a výrok o vině toho kterého manžela, předpokládající, že bylo o rozluce manželství právoplatně rozhodnuto, šetříc předpisů zákonných, pozbývá tím veškerého podkladu.

Těmito všeobecnými úvahami jsou také již vyvráceny námitky v konkrétním případě v rekursech obou sporných stran vynesené, že

a) usnesení soudu odvolacího se prohřešuje proti základním zásadám řízení odvolacího, zejména proti § 462. c. ř. s., podle něhož soud odvolací přezkoumává rozsudek prvního soudu v mezích návrhů odvolacích, následkem čehož odvolací soud nesmí změnit rozsudek, pokud není v odpor brán;

b) že v přítomném případě žalovaná podala odvolání z rozsudku zemského soudu jen potud, pokud bylo jím uznáno, že rozlučka se povoluje z její viny; že tedy výrok o rozluce manželství nabyl moci právní a odvolací soud měl se omezit na řešení otázky viny;

c) že vrchní soud zemský byl stejně jako soud první stolice podle § 499. c. ř. s. vázán právním názorem vysloveným v usnesení ze dne 19. října 1919, čj. R V 305/19-5, že v tomto sporu není třeba obhájce svazku manželského; a

d) že toto usnesení vrchního soudu zemského bylo doručeno také obhájci svazku manželského, který však nepodal rekursu, tak že usnesení nabylo moci práva a otázka, má-li v tomto sporu být přibrán obhájce svazku manželského, právoplatně byla rozhodnuta.

Pouze k posledním dvěma námitkám se ještě připomíná, že zákon ukládá obhájci svazku manželského jen povinnost, odvolat se z rozsudku, jímž rozlučka manželství byla vyslovena, že však k podání rekursu do usnesení výše naznačeného obhájce svazku manželského povinen nebyl, a že z toho, že nepodal rekursu, jakož i z ustanovení § 499. c. ř. s. vzhledem k tomu, co svrchu bylo vyloženo, nelze nic odvozovati ve prospěch názoru stěžovatelů, jmenovitě však nelze tvrditi, že vrchní soud zemský jako soud odvolací uzná nesprávnost náhledu rekursním senátem téhož vrchního soudu projevovalého, nemohl by se od něho odchýliti, jde-li o patrnou zmatečnost.

Potud ovšem souhlasiti se stěžovatelí, že nebylo třeba sprostiti zvláště obhájce svazku manželského a že nebylo na místě, zrušiti řízení a rozsudek prvního soudu pro neúplnost řízení. Z důvodů výše uvedených mělo se tak státi pro zmatečnost. Než v těchto směrech soud odvolací se odchyluje pouze od odůvodnění usnesení soudu odvolacího. Výrok jeho však nutno ponechati v platnosti.

Nebylo proto vyhověno rekursům sporných stran.

Rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 21. června 1920 č. R I 234/20.

Schin.